

Sygn. akt: I C 751/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 grudnia 2021 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	sędzia Rafał Kubicki
----------------	----------------------

po rozpoznaniu w dniu 14 grudnia 2021 r. w Olsztynie na posiedzeniu niejawnym

w trybie art. 15 z.zs² ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem (...)19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 374, 567, 568 i 695)

sprawy z powództwa A. K.

przeciwko (...) Bank (...) S.A. w W.

o ustalenie i zapłatę

I. zamyka rozprawę,

II. oddala powództwo o ustalenie nieważności umowy nr (...) (obecnie: (...)) o kredyt mieszkaniowy (...) z 25.03.2011 r., zawartej między powódką a (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w G. (poprzednikiem prawnym pozwanej),

III. ustala, że następujące postanowienia „Części ogólnej umowy” opisanej w punkcie II wyroku: § 1 ust. 2, § 8 ust. 9 pkt 3, § 16 ust. 4, § 19 pkt 3 i 6; § 23 ust. 3 pkt 5 są bezskuteczne wobec powódki,

IV. zasądza od pozwanej (...) Bank (...) S.A. w W. na rzecz powódki A. K. kwotę 23.445,58 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za okres od 8 października 2020 r. do dnia zapłaty,

V. oddala powództwo ewentualne o zapłatę w pozostałej części,

VI. zasądza od pozwanej (...) Bank (...) S.A. w W. na rzecz powódki A. K. kwotę 8.830,37 zł tytułem zwrotu kosztów procesu z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za okres od dnia uprawomocnienia się tego orzeczenia o kosztach do dnia zapłaty.

sędzia Rafał Kubicki

Sygn. akt: I C 751/20

UZASADNIENIE

Po rozszerzeniu powództwa (pismem z 3.11.2021 r.) powódka A. K. zażądała w dniu 8 października 2020 r. wobec pozwanej (...) Bank (...) S.A. w W.:

1) ustalenia nieważności umowy o kredyt nr (...)11- (...) zawartej w dniu 25 marca 2011 r.,

ewentualnie:

2) ustalenia, że postanowienia umowne zawarte w § 1 ust. 2, § 8 ust. 9 pkt 3, § 16 ust. 4, § 19 pkt 3 i 6, § 23 ust. 3 pkt 5 części ogólnej ww. umowy są bezskuteczne wobec powódki i jej nie wiążą od dnia zawarcia umowy,

3) zasądzenia na jej rzecz kwoty 25.998,00 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty – tytułem zwrotu nadpłaconych części rat kapitałowo – odsetkowych uiszczonych w okresie od 5.05.2011 r. do 5.06.2020 r. jako świadczenia nienależnego (w piśmie procesowym z 9 kwietnia 2021 r. powódka wniosła o zlecenie biegłemu dokonania obliczeń nadpłaty do dnia sporządzenia opinii sądowej, co Sąd potraktował jako rozszerzenie podstawy faktycznej żądania – okresu, za który dochodzona jest zapłata).

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości, zaprzeczając zarzutom powódki kierowanym wobec umowy. Uzasadniając swoje stanowisko, przyznała zawarcie umowy kredytu indeksowanego do (...) oraz jego konsumenckie przeznaczenie. Wskazała jednak, że powódka przed zawarciem umowy została zapoznana z ryzykiem związanym z zawarciem umowy, co potwierdza złożone pisemne oświadczenie. W dalszej kolejności przedstawiła szeroką argumentację za dopuszczalnością kredytów powiązanych z walutą (...) i za bezzasadnością twierdzeń o abuzywności postanowień umowy oraz zakwestionowała interes prawny powódki w żądaniu ustalenia (nieważności, bądź bezskuteczności). Uznała, że nawet przy przyjęciu koncepcji abuzywności kwestionowanych postanowień umownych nie ma podstaw do wywodzenia

o nieważności umowy jako całości bowiem wyeliminowane postanowienia winny zastąpić odpowiednie przepisy prawa tj. art. 358 § 2 k.c. Co do żądania zwrotu nienależnych świadczeń podniosła, że świadczenie powódki znajduje usprawiedliwienie w łączącej strony umowie, jednocześnie powódka spełniając świadczenie miała świadomość swojej sytuacji faktycznej oraz prawnej i mimo to spełniała je bez zastrzeżenia zwrotu, co wyklucza możliwość jego zwrotu.

Ustalenie faktów istotnych dla rozstrzygnięcia

Bezsporne i potwierdzone dokumentami dołączonymi do pozwu (umowa z załącznikami k. 25-46, terminarz k. 47-50, porozumienie z 12.02.2015 r.

k. 51-52, aneks nr (...) k. 53-54, zaświadczenie (...) S.A. z 29.10.2019 r.

k. 55-57, historia rachunku k. 58-61, reklamacja z 15.10.2019 r. k. 62-67, odpowiedź na reklamację k. 68-69) i odpowiedzi na pozew (wniosek o kredyt mieszkaniowy k. 102-108, informacja banku k. 109, historia operacji na kontrakcie kredytowym k. 110, zestawienie k. 111-112, pełnomocnictwo do rachunku k. 113, ogólne warunki udzielania przez (...) Bank (...) S.A. kredytu mieszkaniowego N. – H. k. 114-123, wniosek o zmianę waluty spłaty kredytu hipotecznego k. 124-126, wnioski o wypłatę transzy k. 127-130) są następujące twierdzenia stron:

Pozwana zawarła z powódką (kredytobiorcą – konsumentem) 25.03.2011 r. „umowę nr (...) o kredyt mieszkaniowy N. – H. (kredyt przeznaczony na zakup lub zamianę nieruchomości na rynku wtórnym)” składającą się z części szczególnej i ogólnej, w której strony zawarły najistotniejsze dla sprawy postanowienia (wyciąg):

(§ 1 pkt. 1 części szczególnej umowy) kwota udzielonego kredytu to 165.000,00 zł, z zastrzeżeniem, że ostateczna wysokość zobowiązania do spłaty w (...), określona będzie po wypłacie całej kwoty kredytu i po przeliczeniu na tą walutę po kursie jej kupna, zgodnie z Tabelą kursów obowiązującą w Banku w dniach i momentach poszczególnych uruchomień środków;

(§ 1 ust. 1 i 2 części ogólnej umowy) Kredyt (...) jest udzielany w złotych. W przypadku kredytu indeksowanego w walucie obcej, zobowiązanie kredytobiorcy wyrażone jest w walucie obcej, do jakiej kredyt jest indeksowany, a ostateczna wysokość zobowiązania określona zostanie po wypłacie całej kwoty kredytu oraz po przeliczeniach na

walutę po kursie kupna danej waluty, zgodnie z Tabelą kursów obowiązującą w Banku w dniach i momentach poszczególnych uruchomień środków.

(§ 1 ust. 2 pkt. 3 części ogólnej umowy) Na wysokość zobowiązania kredytobiorcy oraz wysokość raty kapitałowo – odsetkowej mają wpływ zmiany kursów walut oraz zmiany spreadu walutowego w trakcie okresu kredytowania;

(§ 1 ust. 2 pkt. 4 części ogólnej umowy) Ryzyko związane ze zmianą kursu waluty i wysokości spreadu walutowego ponosi kredytobiorca, z uwzględnieniem § 16 ust. 3-4 oraz § 25 ust. 6;

(§ 1 ust. 2 pkt. 5 części ogólnej umowy) - określający sposób informowania klientów Banku o aktualnych i archiwalnych Tabelach kursów walut i wysokości spreadu walutowego;

(§ 8 ust. 8 i 9 części ogólnej umowy) Prowizje pobierane są w złotych.

W przypadku kredytu indeksowanego do waluty obcej prowizja za udzielenie kredytu naliczana jest od kwoty kredytu udzielonego w złotych, zaś od podwyższenia kwoty kredytu – od kwoty podwyższenia kredytu w złotych. Pozostałe prowizje określone procentowo i pobierane w okresie kredytowania, naliczane są od pozostałej do spłaty kwoty kapitału wyrażonej w walucie obcej, a do przeliczenia kwot prowizji z waluty obcej na złote, stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów, obowiązującego w Banku w dniu i w momencie zapłaty prowizji;

(§ 16 ust. 1-3 części ogólnej umowy) (...) uruchomienie środków następuje w złotych lub w walucie, do jakiej kredyt jest indeksowany,

z zastrzeżeniem, że warunki uruchomienia są zgodne z warunkami transakcji, dotyczącymi waluty oraz celu kredytowania. W przypadku kredytu indeksowanego, gdy przyznana kwota kredytu, na skutek różnic kursowych, okaże się na dzień uruchomienia ostatniej transzy kwotą przewyższającą kwotę wymaganą do realizacji celu (...) Bank uruchomi środki w wysokości stanowiącej równowartość w walucie kredytu kwoty niezbędnej do realizacji tego celu oraz dokona pomniejszenia salda zadłużenia poprzez spłatę kwoty niewykorzystanej. Jeżeli zaś wypłacona kwota będzie niewystarczająca do realizacji celu (...), kredytobiorca zobowiązany jest do zbilansowania inwestycji poprzez uzupełnienie środków własnych przed wypłaceniem środków przez Bank. (...) kwota transzy po wypłaceniu przeliczana jest przez Bank na walutę, do jakiej kredyt jest indeksowany, według kursu kupna tej waluty, zgodnie z Tabelą kursów obowiązującą w Banku w dniu i w momencie wypłaty środków.

(§ 16 ust. 4 części ogólnej umowy) W przypadku wypłat w złotych, kwota transzy po wypłaceniu przeliczana jest przez Bank na walutę, do jakiej kredyt jest indeksowany, według kursu kupna tej waluty, zgodnie z Tabelą kursów obowiązującą w Banku w dniu i w momencie wypłaty środków;

(§ 16 ust. 5 części ogólnej umowy) Po wypłacie każdej transzy kredytu, Bank wysyła do kredytobiorcy harmonogram spłat, informujący o kwocie wypłaconego kredytu – w walucie do jakiej kredyt jest indeksowany (...), o wysokości raty kapitałowo – odsetkowej;

(§ 19 ust. 1 i 3 części ogólnej umowy) Harmonogram spłat wyrażony jest w walucie, do jakiej kredyt jest indeksowany.

W przypadku spłaty kredytu

w złotych, spłata następuje w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej, przy czym do przeliczeń wysokości rat kapitałowo – odsetkowych spłacanego kredytu stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu i w momencie spłaty;

(§ 5 części szczególnej umowy) Spłata kredytu następuje zgodnie

z harmonogramem spłat w równych ratach kapitałowo – odsetkowych na rachunek obsługi kredytu – rachunek techniczny banku do spłaty, wyrażonych w złotych;

(§ 19 ust. 6 części ogólnej umowy) Spłata zaległej raty lub odsetek wykonywana jest z datą wpływu środków, przy czym w przypadku kredytów indeksowanych, spłacanych w złotych w równowartości kwot wyrażonych

w walucie obcej, do przeliczeń spłacanej zaległej kwoty, stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów, obowiązującej w Banku w dniu
i w momencie spłaty;

(§ 23 ust. 5 części ogólnej umowy) W przypadku kredytu indeksowanego, gdy wcześniejsza spłata kredytu następuje w złotych

w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej, do przeliczeń kwot spłacanych przed terminem, stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według pierwszej Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu spłaty, określonym w dyspozycji;

(§ 1 pkt. 20 OWU) Tabela kursów oznacza aktualną Tabelę kursów walutowych (...) Bank S.A. obowiązującą w Banku w momencie dokonywania przeliczeń kursowych. Tabela kursów jest udostępniana kredytobiorcy na tablicy ogłoszeń w placówkach Banku oraz publikowana na stronie internetowej Banku. Na życzenie klienta informacje o kursach walut obowiązujących w Banku, udzielane są również telefonicznie;

Na zabezpieczenie spłaty należności z umowy kredytu, ustanowiono hipotekę do kwoty 264.000,00 zł na nieruchomości dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...) (§ 3 części szczególnej umowy).

Zawarcie umowy zostało poprzedzone złożeniem przez powódkę wniosku kredytowych na formularzu opracowanym przez Bank (k. od 102).

Z dokumentu tego wynika bezspornie, że powódka wnioskuje o kwotę kredytu 165.000 zł, wskazując jako walutę kredytu walutę szwajcarską (...)

z okresem spłaty 360 miesięcy. Podpisała przy tym oświadczenie (k. 104), że są została poinformowana o ponoszeniu ryzyka wynikającego ze zmiany kursu waluty, w przypadku zaciągnięcia kredytu denominowanego w walucie obcej oraz, że przyjmuje do wiadomości i akceptuje to ryzyko. Potwierdziła, że została poinformowana o ryzyku, wynikającym ze stosowania przy spłacie kredytu zmiennej stopy procentowej będąc świadoma, że wzrost stopy procentowej powoduje wzrost raty kapitałowo – odsetkowej kredytu.

Bezsporne jest też, że dyspozycje wypłaty kredytu (k. 127-130) zostały przez powódkę złożone do Banku w dniu 28.03.2011 r. i 6.04.2011 r. Następnie, Bank wypłacił powódce kwotę kredytu w dwóch transzach:

a) 30.03.2011 r. w kwocie 16.961,52 CHF co stanowiło 49.975,43 zł,

b) 8.04.2011 r. w kwocie 39.817,19 CHF co stanowiło 115.000,00 zł.

Do przeliczeń kwot uruchomianego kredytu na walutę indeksacji zastosowano kurs kupna według Tabeli kursów walutowych, obowiązującej w momencie uruchomienia środków.

Porozumieniem z 12.02.2015 r., na wniosek powódki (k. 124) dokonano zmiany waluty spłaty kredytu, umożliwiając jego spłatę bezpośrednio w walucie do której kredyt jest indeksowany (k. 51).

Przy założeniu, że spłata kredytu następowałaby w walucie złoty polski bez indeksacji do waluty franka szwajcarskiego, tj. bez przeliczenia nominalnej wartości kredytu i poszczególnych rat na walutę franka szwajcarskiego przy niezmiennych pozostałych warunkach umowy, w okresie do dnia 3 marca 2021 r. powódka powinna wpłacić łącznie 77.343,16 zł (raty kapitałowe: 42.041,10 zł, raty odsetkowe: 35.302,06 zł). Faktycznie natomiast powódka uiściła kwotę 100.788,74 zł.

W związku z powyższym różnica pomiędzy wysokością rat kredytu (kapitału i odsetek) a łączną wysokością rat kapitałowo – odsetkowych, które powódka uiściła, za okres objęty podstawą faktyczną żądania zapłaty zakreślonej w tezie dowodowej pisma powódki z 9.04.2021 r. wyniosła **23.445,58 zł.**

(opinia biegłego sądowego z zakresu księgowości k. 253-305)

Zeznania A. P. (1), W. S. (1) oraz zeznania powódki wskazują na to, że klientom oferowano rodzaj kredytu biorąc po uwagę ich zdolność kredytową. Powódka nie miała zdolności kredytowej na kredyt typowo złotowy, dlatego przedstawiono jej ofertę kredytu powiązanego z walutą franka szwajcarskiego. Umowa nie podlegała negocjacji, zaś jej treść była generowana i otrzymywana z centrali Banku. Brak było także możliwości wypłaty kredytu w walucie (...). Powódce nie wyjaśniono i nie wytłumaczono na czym polega powiązanie kredytu z walutą (...) i dlaczego do przeliczeń są stosowane dwa rodzaje kursów (kurs kupna i kurs sprzedaży).

Pismem z 15.10.2019 r. powódka złożyła reklamację do umowy kredytu w związku z tym, że umowa zawiera klauzule abuzywne (k. 62-67).

W odpowiedzi, pozwana nie znalazła podstaw do uznania zgłoszonego roszczenia (k. 68-69).

Rozważania prawne

Fakty ustalono na podstawie spójnego, wiarygodnego materiału dowodowego: dokumentów złożonych przez obie strony (wzajemnie niekwestionowanych) oraz zeznań powódki. Ponadto, Sąd uwzględnił opinię biegłego, której wiarygodności i rzetelności nie zakwestionowała skutecznie żadna ze stron. Sąd pominął dowód z opinii biegłego na okoliczności wskazane w odpowiedzi na pozew, uznając, że nie mają one znaczenia dla sprawy wobec przyjętych założeń w kwestii ważności umowy i częściowej bezskuteczności jej postanowień.

Na podstawie zeznań zawnioskowanych przez pozwaną świadków niemożliwe okazało się dokonanie jednoznacznych ustaleń dotyczących treści ustnych informacji i pouczeń przekazywanych przy zawarciu umowy.

W zakresie zaś możliwości negocjacji umowy i przedstawionych produktów zeznania obu świadków było znacząco rozbieżne. Niewątpliwie jednak, świadek A. P. – podpisująca umowę z powódką w imieniu Banku - nie pamiętała ani powódki ani okoliczności zawarcia spornej umowy. Wskazała na brak możliwości negocjacji umowy, który była sporządzana odgórnie jak

i niemożność wypłaty środków wprost w (...). Ponadto, dość kategorycznie stwierdziła, co jest istotne w świetle poczynionych przez powódkę zarzutów, że pracownicy oddziału Banku nie znali procedur tworzenia tabel kursowych. Z kolei, świadek W. S. wskazywał na możliwość negocjacji umowy, co jednak jest mało wiarygodne w obliczu tego, iż w przypadku braku zdolności kredytowej do zaciągnięcia kredytu typowo złotowego, kredytobiorcy najzwyczajniej nie mieli takiego wyboru i możliwości. Świadek ten ograniczył się do wskazania procedury, wedle której zobowiązany był do informowania klientów o poszczególnych kwestiach dotyczących umów indeksowanych do franka szwajcarskiego, co w ocenie Sądu nie świadczy o tym, że w tym konkretnie przypadku stronie powodowej udzielono określonych wewnętrznych procedurami Banku informacji. Wymieniony świadek bowiem nie uczestniczył w procedurze zawierania spornej umowy ani nie był obecny na żadnym etapie jej wykonywania.

Roszczenie powódki opierało się w pierwszej kolejności, na ustaleniu nieważności umowy o kredyt nr (...)11- (...) zawartej w dniu 25 marca 2011 r. Żądanie to powódka opierała na twierdzeniu, że świadczenie w umowie było nieokreślone, co skutkowało niemożliwością ustalenia wysokości rat odsetkowo-kapitałowych, a w konsekwencji prowadzi do uznania, że umowa jest nieważna.

Roszczeniem kolejnym ewentualnym, było żądanie uznania wobec powódki bezskuteczności postanowień: § 1 ust. 2, § 8 ust. 9 pkt 3, § 16 ust. 4,

§ 19 pkt 3 i 6, § 23 ust. 3 pkt. 5 części ogólnej umowy, ponieważ w ocenie powódki, są one niedozwolone i powinny być pominięte przy ustalaniu treści stosunku prawnego wiążącego konsumenta. Równoległe z ustaleniem bezskuteczności, powódka dochodziła roszczenia o zapłatę kwoty składającej się na spłacone w okresie od 5.05.2011 r. do dnia sporządzenia opinii sądowej raty kapitałowo-odsetkowe w nadpłaconej wysokości jako świadczenia nienależnego.

Treść niedozwolonych według powódki postanowień umownych jest następująca:

§ 1 ust. 2 części ogólnej umowy: „W przypadku kredytu indeksowanego do waluty obcej:

- 1/ kwota udzielonego kredytu określona jest w (...) w złotych z zastrzeżeniem, że kwota ta jest indeksowana do waluty obcej na zasadach określonych w pkt. 2,
  - 2/ zobowiązanie kredytobiorcy do spłaty wyrażone jest w walucie obcej, do jakiej kredyt jest indeksowany, a ostateczna wysokość tego zobowiązania, określona zostanie po wypłacie całej kwoty kredytu oraz po przeliczeniach na walutę po kursie kupna danej waluty, zgodnie z Tabelą kursów obowiązującą w Banku w dniach i momentach poszczególnych uruchomień środków”,
  - 3/ na wysokość kwoty zobowiązania kredytobiorcy oraz wysokość raty kapitałowo – odsetkowej, mają wpływ zmiany kursów walut oraz zmiany spreadu walutowego w trakcie okresu kredytowania, tj. różne kursy w dniach kolejnych wypłat transz,
  - 4/ ryzyko związane ze zmianą kursu waluty oraz zmianą wysokości spreadu walutowego ponosi kredytobiorca, z uwzględnieniem w szczególności § 16 ust. 3 i 4 oraz § 25 ust. 6,
  - 5/ tabele kursów oraz informacje o wysokości spreadów walutowych, udostępniane są klientom Banku w następujący sposób: aktualne: zamieszczane są na stronie internetowej Banku oraz wywieszane są na tablicy ogłoszeń w Banku oraz na życzenie klienta podawane są telefonicznie lub mailem; archiwalne: zamieszczane są na stronie internetowej Banku oraz na życzenie klienta podawane są telefonicznie lub mailem”;
- § 8 ust. 9 pkt 3 części ogólnej umowy: „Pozostałe prowizje określone procentowo i pobierane w okresie kredytowania, naliczane są od pozostałej do spłaty kwoty kapitału wyrażonej w walucie obcej, a do przeliczenia kwot prowizji z waluty obcej na złote, stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów, obowiązującego w Banku w dniu i w momencie zapłaty prowizji”;
- § 19 części ogólnej umowy: „W przypadku kredytu indeksowanego do waluty obcej:
- 1/ harmonogram spłat kredytu wyrażony jest w walucie, do jakiej kredyt jest indeksowany,
  - 2/ spłata następuje w złotych lub w zadeklarowanej przez kredytobiorcę walucie kredytu, wskazanej w (...), w następujący sposób:
    - a) Kredytobiorca dokonuje wpłaty środków gotówką w kasie Banku lub przelewem z rachunku osobistego, prowadzonego przez inny bank: na swój rachunek osobisty prowadzony przez Bank lub bezpośrednio na wskazany w (...) bankowy rachunek obsługi kredytu,
    - b) W dniu wymagalności, określonym w harmonogramie spłat – Bank pobiera środki, wyłącznie w wysokości należnej Bankowi kwoty, która w całości pokryje przypadającą na ten dzień kwotę raty kredytu wraz z odsetkami: ze złotowego rachunku oszczędnościowo – rozliczeniowego kredytobiorcy, na podstawie udzielonego Bankowi pełnomocnictwa, jeżeli spłata następuje w złotych lub z rachunku walutowego kredytobiorcy, na podstawie udzielonego Bankowi pełnomocnictwa, jeśli spłata następuje w walucie obcej.
  - 3/ w przypadku spłaty kredytu w złotych, spłata następuje w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej, przy czym do przeliczeń wysokości rat kapitałowo – odsetkowych spłacanego kredytu stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu i w momencie spłaty,
  - 4/ w przypadku, gdy kredytobiorca wskaże w (...) walutę kredytu jako walutę spłaty, a dokona wpłaty na rachunek osobisty lub obsługi kredytu w złotych z dyspozycją na spłatę raty, Bank nie zrealizuje tej dyspozycji jako niezgodnej z niniejszą umową,
  - 5/ w przypadku deklaracji spłaty w walucie kredytu, gdy klient dokonuje wpłaty gotówki bezpośrednio na walutowy rachunek obsługi kredytu:

a) wpłaty przyjmowane są w Oddziałach i P. Banku, prowadzących operacje gotówkowe w walutach obcych,

b) operacje w walutach obcych nie obejmują bilonu,

6/ spłata zaległej raty lub odsetek wykonywana jest z datą wpływu środków, przy czym w przypadku kredytów indeksowanych, spłacanych w złotych w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej, do przeliczeń spłacanej zaległej kwoty, stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według Tabeli kursów, obowiązujące w Banku w dniu i w momencie spłaty”;

§ 23 ust. 3 pkt 5 części ogólnej umowy: „W celu dokonania wcześniejszej spłaty całości lub części kredytu, w przypadku kredytu indeksowanego, gdy wcześniejsza spłata kredytu następuje w złotych w równowartości kwot wyrażonych w walucie obcej, do przeliczeń kwot spłacanych przed terminem, stosuje się kurs sprzedaży danej waluty według pierwszej Tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu spłaty określonym w dyspozycji, o której mowa w pkt 1.”

Omawiane tu żądania powódki są osadzone w art. 189 k.p.c., który wymaga od strony żądającej ustalenia wykazania interesu prawnego. Sąd podziela argumentację powódki, że ma ona interes prawny w żądaniu nieważności umowy, ponieważ ewentualne podzielenie przez Sąd argumentacji o nieważności umowy tylko na potrzeby rozstrzygnięcia o zapłatę wynikać będzie nie z sentencji wyroku, lecz z uzasadnienia, a nie ma pewności, czy będzie to uznawane w innych postępowaniach w kategorii powagi rzeczy osądzonej, a ponadto orzeczenie stwierdzające nieważność umowy może dawać podstawę również do stwierdzenia nieważności hipoteki ustanowionej na zabezpieczenie kredytu. Sąd również podziela stanowisko powódki, iż ma ona interes prawny w żądaniu ustalenia bezskuteczności postanowień niedozwolonych zawartych w umowie o kredyt hipoteczny z tych samych przyczyn jak w przypadku żądania ustalenia nieważności umowy, z tą zmianą, że w tym wypadku to bank mógłby nie respektować uzasadnienia orzeczenia o zapłatę w celu ustalenia właściwej treści stosunku prawnego łączącego strony.

Nieważności umowy powódki upatruje w:

1) sprzeczności treści umowy z przepisem art. 69 ust. 1, 2 pkt. 2 prawa bankowego ze względu na to, że wysokość świadczenia nie została oznaczona. Nie został w sposób precyzyjny ustalony sposób wymiany walut, a tym samym powodom nie była znana procedura przeliczania świadczenia oraz wartość zobowiązania wzajemnego określonego według salda w (...) na dzień podpisania umowy,

2) sprzeczności treści umowy z przepisem art. 353¹ k.c., z tego względu, iż pozwany mógł w sposób dowolny regulować kurs waluty obcej, do której indeksowany był kredyt złotowy powódki,

3) sprzeczności umowy z zasadami współżycia społecznego z uwagi na pozostawienie jednej ze stron oznaczenia świadczenia w sposób dowolny, co czyni umowę nieważną na podstawie art. 58 §2 k.c.

Natomiast w zakresie ustalenia bezskuteczności wobec powódki postanowień umowy, które stanowią klauzule niedozwolone wskazano, że klauzule dot. ustalenia sposobu indeksowania kwoty kredytu i każdorazowej spłaty rat zgodnie z kursem Tabeli kursowej banku są sprzeczne z zasadami współżycia społecznego oraz rażąco naruszają interesy konsumenta – powódki, a jednocześnie nie zostały one indywidualnie uzgodnione, ponieważ umowa została zawarta przy wykorzystaniu wzorca umowy na którego treść powódka nie miała wpływu.

Powódka, zawierając umowę będącą przedmiotem oceny w toku niniejszego postępowania, występowała jako konsument w rozumieniu art. 22¹ k.c., co nie było kwestionowane przez stronę pozwaną. W tym stanie rzeczy w pierwszej kolejności rozważyć należało, jaki jest charakter umowy podpisanej między stronami i czy wskazywane przez powódkę postanowienia miały charakter niedozwolony. Zacząć należy jednak od kwestii ogólnej zgodności umowy z prawem – jako najdalej idącego zarzutu.

Sporna tu umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej spełnia wymagania art. 69 ustawy – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym

w dacie jej zawarcia). Określone były strony umowy, kwota i waluta kredytu (podana w złotych), cel, na jaki został udzielony, zasady i termin jego spłaty, wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany (suma stałej marży i zmiennej stopy bazowej). Prawidłowości tej nie zmienia postanowienie, że kwota udzielonego kredytu miała być indeksowana kursem waluty obcej. Wymaga bowiem podkreślenia, że w przeciwieństwie do umowy kredytu denominowanego znana była w tym przypadku od początku kwota kredytu

w złotych. Art. 358¹ § 2 k.c. przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądz miernika wartości.

W przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca. Zasady wypłaty kredytu w złotych i spłaty, również

w złotych, a nadto sam wniosek kredytowy, nie pozostawiają wątpliwości, że strony zamierzały zawrzeć umowę kredytu bankowego w tej właśnie walucie. Dopuszczalność prawna kredytów indeksowanych walutą obcą wynika

z wyraźnego wskazanie tego rodzaju kredytów w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a

i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26.08.2011 r. Trudno uznać, aby konstrukcja umowy kredytu indeksowanego była sprzeczna z prawem (zwłaszcza, że art. 69 prawa bankowego w brzmieniu obowiązującym od 26.08.2011 r. wprost wspomina o tego rodzaju kredytach) lub zasadami współżycia społecznego, skoro ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża obie strony.

Przechodząc do zarzutów strony powodowej skierowanych ku nieważności umowy, należy uznać je za niezasadne z następujących przyczyn:

Z art. 353¹ k.c. wynika, że strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Sam mechanizm indeksacji, a także związana z nim zasada oprocentowania, wbrew wywodom powódki nie jest sprzeczna z naturą stosunku. Gdyby tak było, kredyty indeksowane nie zostałyby wskazane

w przepisach jako jeden z rodzajów umów kredytowych. Ryzyko zmiany kursu waluty przyjętej jako miernik wartości świadczenia z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość zobowiązania kredytobiorcy w stosunku do pierwotnej kwoty wyrażonej w walucie wypłaty, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość jego zadłużenia w tej walucie.

Postanowienia dotyczące kwoty i waluty kredytu (PLN) stawianego do dyspozycji powódki, jego celu oraz wysokości odsetek, prowizji, a także terminy, w jakich powódka ma dokonać spłaty, zostały sformułowane jednoznacznie i w sposób zgodny z przepisami art. 69 prawa bankowego.

W tym aspekcie trudno uznać, aby umowa stron w swoim głównym kształcie – pomijającym mechanizm indeksacji - naruszała wskazany przepis prawa bankowego lub wynikającą z art. 353¹ k.c. zasadę swobody umów, względnie w jakikolwiek sposób naruszała inne przepisy prawa lub zasady współżycia społecznego. Innymi słowy, tylko mechanizm indeksacji określony

w zacytowanych wyżej postanowieniach umownych narusza zasadę swobody umów i zasady współżycia społecznego. W odniesieniu do obu tych kategorii zasad trzeba wskazać, że rozpoznanie setek podobnych spraw oraz przesłuchanie w nich powodów na okoliczności towarzyszące zawarciu umowy pozwoliło Sądowi na wyrobienie sobie ogólnego poglądu, aktualnego również

w tej konkretnej sprawie, że konsumenci przystępujący do zawarcia umowy formularzowej kredytu indeksowanego do waluty obcej nie rozumieli wystarczająco mechanizmu indeksacji zastosowanego przez bank, postanowienia określające ten mechanizm nie były określone jednoznacznie dla nich jako osób, którym nie można przypisać pełnej świadomości ekonomicznej

i prawnej, a obowiązek informacyjny banku - jako instytucji, którą kredytobiorcy obdarzali zaufaniem, ponieważ w historii polskiej bankowości nie zdarzyły się wcześniej na taką skalę podobne sytuacje jak te dotyczące kredytów frankowych - był niewystarczający. Przytaczany jest na odparcie takich ocen argument, że konsumenci zawierają

również kredyty typowo walutowe, które wobec tego należałoby kwalifikować podobnie. Sytuacja jest tu jednak inna. Po pierwsze, kredyty walutowe (dewizowe) udzielane są osobom, które zarabiają w walucie obcej, stanowiącej przedmiot kredytu, więc dla nich taki kredyt nie jest de facto kredytem branym w walucie obcej. Po drugie, takich osób jest stosunkowo niewiele. Problem kredytów indeksowanych do franka szwajcarskiego dotyczy zaś ogółu społeczeństwa – całej rzeszy konsumentów od najniższego poziomu świadomości ekonomiczno-prawnej, której celem było nie obracanie walutą obcą, lecz zaspokojenie podstawowej potrzeby życiowej, jaką jest własne mieszkanie. Praktyka wskazuje, że większość nie miała wyboru pomiędzy kredytem typowo złotowym, a indeksowanym, dlatego - kierowana potrzebą zakupu mieszkania – udawała się do banku po to, by uzyskać jedyny dostępny produkt, a banki – wykorzystując tę potrzebę – produkt ten masowo sprzedawały. Banki przekonują, że ryzyko obciążało obie strony, ponieważ frank szwajcarski mógł w kursie do złotego zarówno zmaleć, jak i wzrosnąć. Tak – ale po jednej stronie mamy wartość w postaci stabilności kapitałowej banku (osoby prawnej), a po drugiej stronie wartość w postaci stabilności finansowej rodziny, z wszystkimi tego poważnymi konsekwencjami społecznymi. Strony nie były równorzędnymi stronami nie tylko w rozumieniu poziomu świadomości ekonomiczno-prawnej, przewagi organizacyjnej, wpływu na treść zawieranej umowy, ale i stopnia zagrożenia związanego ze zmianą (w przypadku konsumentów wzrostem) kursu waluty. Reasumując, obowiązkiem banku było zaoferowanie produktu zrozumiałego dla konsumenta, nieobarczonego nadmiernym ryzykiem finansowym oraz należyte poinformowanie klienta zarówno o istocie produktu, jak i o stopniu niebezpieczeństwa. Obowiązek ten w każdym z tych aspektów nie został wykonany. Jest oczywiste, że powódka nie tylko nie była w stanie oszacować kwoty, którą będzie musiała świadczyć w przyszłości (co da się jeszcze wytłumaczyć ideą indeksacji), ale przede wszystkim nie była w stanie oszacować zagrożenia, jakie niesie jej indeksacja. W części dotyczącej mechanizmu indeksacji naruszało to zarówno zasadę swobody umów, jak i zasady współzycia społecznego – dobre praktyki handlowe i lojalność kontrahenta.

Należy w tym miejscu podkreślić, że wpływ treści art. 58 § 3 k.c. na mechanizm indeksacji będzie kontynuowany przy omawianiu abuzywności. Wystarczy tu zasygnalizować, że abuzywność części postanowień umowy wyprzedza jako regulacja szczególna zastosowanie art. 58 § 3 k.c. Art. 58 ogranicza w § 3 sankcję nieważności czynności prawnej zawierającej elementy kilku umów tylko do jej niektórych nieistotnych postanowień, dotkniętych nieważnością (a nawet części tzw. podzielnej czynności prawnej), postanawiając, że w pozostałej części czynność pozostaje w mocy, jeżeli tylko

z okoliczności nie wynika, że bez dotkniętych nieważnością postanowień strony nie dokonałyby jej, co jest kwestią ustaleń faktycznych. Może się na przykład niekiedy okazać, że zastrzeżone w umowie odsetki są rażąco wygórowane tylko w pewnym zakresie, a w pozostałej części, wyższej od ich ustawowej wysokości, nie są nadmierne. W takim wypadku postanowienie umowy zastrzegające rażąco wygórowane odsetki byłoby nieważne tylko w takiej części, w jakiej - w okolicznościach sprawy - zasady współzycia społecznego ograniczają zasadę swobody umów (art. 353¹ w zw. z art. 58 § 2 i 3)

i zabraniają zastrzegania odsetek nadmiernych (tak w wyroku SN z 8 stycznia 2003 r., II CKN 1097/00, LexPolonica nr 358498, OSNC 2004, nr 4, poz. 55). Nie dotyczy to jednak wypadku, gdy nieważnością dotknięte są essentialia negotii danej czynności prawnej; wówczas cała czynność jest nieważna. Dobrym przykładem jest tu stwierdzenie przez Sąd Najwyższy w wyroku z 5 lutego 2002 r., II CKN 726/00, że sprzeczność z prawem zawartego w umowie sprzedaży postanowienia o cenie powoduje, że cała umowa jest nieważna (Stanisław Rudnicki, Komentarz LEX do art. 58 k.c.).

W niniejszej sprawie nie ma podstaw do ustalenia, że strony nie zawarłyby umowy pozbawionej mechanizmu indeksacji. Decydujące przy tym ustaleniu nie mogą być obecne deklaracje stron w tym przedmiocie – z tego prostego względu, że należy je traktować jako element taktyki procesowej. Gdyby były decydujące, to w sprawach z umów pożyczek z lichwiarskimi odsetkami nie można byłoby uznawać za nieważne odsetek w części zawierającej zawyżenie tylko z tej przyczyny, że sprzeciwia się temu lichwiarz. Konsumentom z reguły obstarują przy skrajnym żądaniu unieważnienia umów indeksowanych w całości, zaś banki – przy przeciwnym żądaniu oddalenia powództwa w całości, z ewentualnie dość nieistotną kwotowo korektą polegającą na oparciu indeksacji nie o kursy z tabel banku, lecz kursy średnie Narodowego Banku Polskiego. Gdyby w latach 2007-2010 znane było obecne zjawisko powszechnego podważania kredytów „frankowych” banki byłyby zmuszone do wypracowania innej – łagodniejszej i czytelniejszej dla

klientów oferty kredytów mieszkaniowych, a klienci oczywiście by z niej korzystali. Nie można wykluczyć, że byłaby to oferta zbliżona w skutkach finansowych do modelu, który wynika z wyroku wydanego w tej sprawie. Inną sprawą jest, czy LIBOR-3M nie był funkcjonalnie przypisany do kredytów złotych nieindeksowanych. Obecnie nie liczy się geneza poszczególnych zapisów umownych, a tylko ostateczny kształt umowy pozostałej po usunięciu nieważnych postanowień umownych i faktyczna możliwość wykonania umowy w pozostałym kształcie. Po usunięciu mechanizmu indeksacji, który nie dotyczył świadczeń głównych stron, umowa kredytu nadaje się do utrzymania.

Zupełnie inną kwestią jest to, czy w związku z konsumenckim charakterem umowy zachodzi bezskuteczność postanowień umownych na zasadzie art. 385¹ § 1 k.c. – z dalszymi tego konsekwencjami.

Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszają jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przyjętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem są klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść. Uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona, wymagałoby wykazania, że konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego, zaś konkretny zapis był z nim negocjowany.

Po wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ((...)) z 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18 na tle wykładni dyrektywy 93/13/EWG należy przyjąć, że postanowienia w tym zakresie podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie (art. 385¹ § 1 zd. drugie k.c.). Wg umowy wysokość zobowiązania powódki (konsumenta) będzie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty indeksacyjnej – kredyt wg kursu kupna, zaś rata wg kursu sprzedaży. W obu przypadkach chodzić miało o kursy pozwanego banku publikowane w niezdefiniowanej Tabeli. Konkretny sposób ustalania kursu nie został opisany w umowie. Bank miał jednostronną swobodę w zakresie ustalania kursu waluty indeksacyjnej. Umowa została zawarta na podstawie wzoru opracowanego i stosowanego przez bank. Powódka mogła uzgodnić kwotę kredytu w walucie polskiej, natomiast nie uzgadniano z nią wszystkich pozostałych postanowień, w szczególności nie uzgadniano tego, czy mogą skorzystać z innego kursu waluty niż ustalany przez pozwaną. Żadne z postanowień umowy nie było uzgodnione indywidualnie z powódką w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c.

Z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że sporne postanowienia nie zostały uzgodnione indywidualnie, gdyż powódka nie miała rzeczywistego wpływu na treść postanowień w zakresie kursów przyjętych do rozliczeń kredytu, przy wyrażeniu zgody na objęcie kredytu powyższymi klauzulami indeksacyjnymi. Zgoda na przyjęcie zaproponowanych przez bank postanowień warunkowała udzielenie kredytu. Wskazywana przez pozwaną okoliczność dotycząca doświadczenia, świadomości i wiedzy powódki odnośnie postanowień umowy kredytu nie powoduje ustalenia, że postanowienie umowne dotyczące klauzul indeksacyjnych było z kredytobiorcą indywidualnie uzgadniane. Nie ma więc podstaw do przyjęcia, że postanowienia umowy w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty, stanowiącej narzędzie waloryzacji kredytu i wyznaczającej wysokość zobowiązania powódki względem pozwanej, zostały w przypadku umowy stron uzgodnione indywidualnie. Odmiennych wniosków nie sposób także wywieść na podstawie zeznań zawnioskowanych przez pozwaną świadków – pracowników Banku, którzy wprost zeznali, że nie pamiętają okoliczności zawarcia spornej umowy, jak też towarzyszących temu rozmów ze stroną powodową (w tym udzielonych pouczeń). Podkreślić w tym miejscu wypada, że pracownicy oddziału nie wiedzieli, w jaki sposób ustalana jest przez Bank tabela walut. Skoro zatem sposób jej ustalania nie był znany, to tym bardziej nie można przyjąć by istniała możliwość jakiegokolwiek negocjacji warunków wypłaty czy też spłaty zobowiązania powiązanego z walutą (...). Warunki te były ściśle zależne od wysokości kursu waluty przyjętego przez Bank. Nie

można jednak negocjować warunków nieznanych (nie oznaczonych ściśle w umowie) skoro podstawa ich ustalenia nie jest żadnej ze stron znana.

Dalej należało rozważyć, czy – skoro zakwestionowane postanowienia dotyczą głównego przedmiotu umowy – są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów.

Umowa nie wskazywała, w jaki konkretnie sposób tabela kursów banku jest ustalana. (...) na ten temat nie posiadali również pracownicy Banku (por. zeznania świadka A. P.). To zaś nie pozwala na jednoznaczne określenie postanowień i konsekwencji płynących dla kredytobiorcy. Nie można uznać, aby postanowienia waloryzacyjne były wystarczająco jednoznaczne. Przyznanie sobie przez pozwaną jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że były one sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy powódki w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym bez znaczenia pozostaje sposób wykonania umowy stron w tym zakresie. Zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem. Bez znaczenia jest więc, jakie możliwości miała powódka w zakresie ewentualnej zmiany warunków spłaty określonych w umowie. Bezzasadne było prowadzenie postępowania dowodowego w kierunku wykazania, czy kursy walut (...) / PLN według których dochodziło do rozliczenia stron z umowy kredytu stanowiły kursy rynkowe, jak też te kursy się kształtowały w porównaniu do innych Banków, zależności kursu ze zmianami na rynku walutowym, czy w końcu stosowanej praktyki rynkowej.

Postanowienia umowy zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c., a w związku z tym nie wiążą powódki, co dotyczy postanowień umowy zawartych w § 1 ust. 2, § 8 ust. 9 pkt. 3, § 19, § 23 ust. 3 pkt. 5 części ogólnej umowy – mianowicie zapisów dotyczących stosowania waluty szwajcarskiej.

Wylimitowanie ich i związanie stron umową w pozostałym zakresie, czyli przy zachowaniu postanowień dotyczących indeksacji kredytu, oznaczałoby, że kwota kredytu wypłaconego powódce powinna zostać przeliczona na walutę szwajcarską, a powódka w terminach płatności kolejnych rat powinna je spłacać w walucie polskiej, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia. Nie ma możliwości zastosowania w miejsce wylimitowanych postanowień żadnego innego kursu waluty. Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy 93/13/EWG dokonaną przez (...) w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18:

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wylimitowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje,

b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku (...)),

c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku (...)),

d) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku (...)),

e) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por.

w szczególności pkt 66-68 wyroku (...)).

Brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c.

i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalałyby na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski lub innych kursów wskazywanych przez strony

w umowie. Nie ma zwłaszcza możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się takim właśnie kursem w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Po pierwsze świadczenie obu stron było wyrażone w walucie polskiej (wyplata kredytu i jego spłata następowały bowiem w PLN, a (...) był tylko walutą indeksacyjną). Sąd musiałby ingerować w umowę w sposób umożliwiający wprowadzenie poprawnego mechanizmu waloryzacji, wysokości rat, w jakich kredyt powinien być spłacany oraz wynagrodzenia banku za jego udzielenie. Eliminacja abuzywnych postanowień nie ograniczyłaby się do „kosmetycznego” zabiegu, lecz ingerowała w umowę jako taką, zmieniając całkowicie jej kształt oraz samą istotę kredytu indeksowanego. Po drugie, zastosowanie w miejsce niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym możliwe jest jedynie w drodze wyjątku. Wyjątek ten obejmuje sytuacje, w której jest zgoda stron na jego zastosowanie oraz okoliczność, że brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy

i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi. W niniejszej sprawie wyeliminowanie abuzywnych postanowień z umowy nie powoduje jej upadku. Ponadto przywołać ponownie należy, iż w odniesieniu do przeliczenia należności stron brak jest możliwości zastępowania niedozwolonych klauzul umownych przepisami o charakterze ogólnym, które są przepisami dyspozytywnymi.

Zbędne więc było prowadzenie postępowania dowodowego w kierunku ustalenia, jaka byłaby wysokość rat kredytu, przy przyjęciu, że powodom udzielono kredytu w złotych polskich, oprocentowanego według stawki WIBOR 3M powiększonej o marżę Banku, wskazaną w umowie (k. 79 odpowiedzi na pozew).

Zachodzi bowiem potrzeba wyeliminowania z umowy całego mechanizmu indeksacji, jak w całości sprzecznego z dobrymi obyczajami

i rażąco naruszającego interesy kredytobiorcy - konsumenta. Dalej umowa stron może być wykonywana bez zmiany charakteru jej głównego przedmiotu, którym jest zobowiązanie banku do udostępnienia kredytobiorcom na czas oznaczony kwoty środków pieniężnych na ustalony cel i zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie i zwrot kwoty wykorzystanego kredytu z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłata prowizji. Nadal znana jest kwota i waluta kredytu (PLN), cel kredytu, okres i termin spłaty, wysokość prowizji oraz oprocentowanie. Taka umowa w pełni odpowiada cechom umowy kredytu wskazanym w art. 69 pr. bank., jest zgodna z zasadą swobodnego kształtowania stosunków umownych

i nie narusza zasad współżycia społecznego (w tym dobrych obyczajów omówionych w pozwie).

Uznanie postanowień umowy za niedozwolone ma prowadzić jedynie do ich usunięcia z umowy, a jej nieważność (bezskuteczność) powstaje tylko wówczas, gdy nie ma możliwości jej utrzymania. Ocena, czy umowa o taki kredyt może być utrzymana, wymaga ustalenia, czy jej elementy konstrukcyjne po wyeliminowaniu postanowień niedozwolonych nadal mieszczą się w jej zasadniczym typie, pozwalającym na przyjęcie, że może być wykonywana jako umowa o kredyt

bankowy. Bez znaczenia jest przy tym, że niższe oprocentowanie wyznaczone jest przy pomocy wskaźnika odnoszącego się do kursu waluty innej niż waluta kredytu.

Wnioski wynikające z wyroków Sądu Najwyższego z 9 maja 2019 r.

(I CSK 242/18) oraz z 7 listopada 2019 r. (IV CSK 13/19) idą w podobnym kierunku i dają się zastosować w niniejszej sprawie. Otóż wynika z nich, że eliminacja abuzywnej klauzuli waloryzacyjnej nie prowadzi do upadku umowy w pozostałym zakresie. Dla oceny tej kwestii nie ma bezpośredniego znaczenia fakt, czy wymieniona klauzula określała świadczenie główne stron. Należy wprawdzie przyznać, że eliminacja postanowienia określającego takie świadczenie częściej prowadzić będzie do upadku umowy w całości niż eliminacja postanowienia niezwiązanego ze świadczeniem głównym, ale fakt ten sam w sobie jest bez znaczenia, jeżeli na podstawie pozostałych postanowień możliwe jest określenie praw i obowiązków stron. W stanie faktycznym sprawy było to możliwe, gdyż umowa po eliminacji klauzul abuzywnych nadal zawiera wszystkie elementy konieczne dla określenia treści stosunku prawnego, a w szczególności kwotę kredytu w złotych, okres kredytowania i terminy spłaty oraz wysokość oprocentowania. Eliminacja abuzywnej klauzuli waloryzacyjnej nie prowadzi do zmiany wysokości i zasad ustalania oprocentowania. W praktyce oznacza to, że kredyt oprocentowany jest w dalszym ciągu według stosowanych na ogół dla (...) stawek LIBOR, mimo że umowy wyeliminowane zostaje wszelkie powiązanie wysokości świadczeń z walutą inną niż polska. Nie ma tu znaczenia fakt, że bank najprawdopodobniej nie ustaliłby wysokości oprocentowania kredytu złotowego według stawki LIBOR, gdyby był świadomy abuzywności klauzuli waloryzacyjnej. Kryterium hipotetycznej woli stron mogłoby mieć znaczenie na tle art. 58 § 3 k.c., którego - jak wyżej wskazano - nie można stosować w odniesieniu do skutków eliminacji niedozwolonych postanowień umownych. Wniosek o stosowaniu dotychczasowych zasad oprocentowania kredytu wynika wprost z treści art. 385¹ § 2 k.c. i jest skutkiem wyeliminowania z umowy wyłącznie postanowienia uznanego za abuzywne. Modyfikacja przy takiej okazji innych postanowień umowy byłaby sprzeczna zarówno z tym przepisem, jak i z przedstawionym powyżej orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości UE,

z którego wynika zakaz zmieniania przez sąd postanowień umowy. Jeżeli zakaz ten dotyczy bezpośrednio postanowienia uznanego za abuzywne, to tak samo, a nawet tym bardziej, musi obejmować także inne postanowienia umowy, które jedynie pośrednio wiążą się z postanowieniem abuzywnym. Nie wydaje się przy tym, aby wyciągnięty tu wniosek o konieczności stosowania oprocentowania wyrażonego według stawek LIBOR stanowił zbyt surową sankcję dla banku stosującego niedozwolone postanowienia umowne. Oznacza to jedynie tyle, że kredyt oprocentowany będzie według stawki niższej niż byłby najprawdopodobniej oprocentowany kredyt udzielony w złotych i niezawierający klauzul walutowych. Wskazać należy, że podstawową sankcją przewidzianą

w art. 45 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim na wypadek zaniechania wykonania obowiązków informacyjnych jest tzw. sankcja kredytu darmowego, polegająca na tym, że konsument zwraca kredyt w terminie i w sposób ustalony w umowie, bez żadnych odsetek i innych kosztów należnych kredytodawcy. Sankcja ta wydaje się więc znacznie surowsza, a może być uznana za rozwiązanie referencyjne w dziedzinie konsumenckich stosunków kredytowych.

Na podstawie art. 189 k.p.c. uwzględniono w całości powództwo o ustalenie bezskuteczności postanowień umowy. Wbrew argumentacji pozwanej, powódka ma interes prawny w tym ustaleniu. Uwzględnienie roszczenia o zapłatę dotyczyłoby tylko pewnego, zamkniętego okresu spłaty rat i powódka mogłaby się obawiać, że poprzestanie na tym w wyroku nie zapewniłoby jej pełnej ochrony prawnej w odniesieniu do okresu następnego i przyszłego.

Podsumowując, należy uznać, że nie ma podstaw do przyjęcia, że umowa jest nieważna. Umowa istnieje i jest ważna, a jedynie postanowienia umowy dotyczące mechanizmu indeksacji traktować należy jako niedozwolone. Strony umowy mają możliwość ustalenia treści stosunku prawnego, aby wyeliminować z niego klauzule abuzywne i kontynuować wykonywanie umowy w sposób prawidłowy. Dlatego żądanie pozwu dotyczące ustalenia nieważności umowy zostało oddalone na podstawie art. 189 k.p.c. w zw. z art. 69 prawa bankowego oraz art. 58 § 3 i art. 353¹ k.c.

Z powyższego wynika, że powódka mogła domagać się tytułem zwrotu nienależnych świadczeń rat płaconych w złotych – ale nie w całości, lecz tylko do wysokości nadwyżki stanowiącej różnicę między sumą rat zapłaconych a sumą rat należnych po dokonaniu w niniejszym wyroku „odfrankowienia” umowy.

Żądanie ewentualne powódki oparte było na zarzucie bezskuteczności postanowień umowy i zostało przez powódkę sprowadzone wyłącznie do tych rat, które powódka uiściła w okresie poczynając od dnia 5 maja 2011 r. Podkreślić należy, że zasądzenie nastąpiło w odniesieniu do okresu spłaty – 10 lat przed wniesieniem powództwa – zgodnie z żądaniem pozwu.

Wbrew twierdzeniom pozwanego, nie zachodzi żadna przesłanka negatywna żądania zwrotu nienależnego świadczenia. Powódka nie wiedziała, że świadczy bez podstawy prawnej. Fakt, że wytoczyła powództwo, świadczy tylko o tym, że liczy na uwzględnienie jej roszczeń, a nie ma pewności co do słuszności swego stanowiska. Orzecznictwo sądów powszechnych i Sądu Najwyższego jest w poruszonych tu kwestiach niejednolite. Strona powodowa świadczyła ponadto w przymusowej sytuacji – zaniechanie świadczenia wiązałoby się z oświadczeniem o wypowiedzeniu umowy przez bank, z wszystkimi negatywnymi tego dla nich konsekwencjami.

Kwota nadpłaty wynikającej z wyeliminowania z umowy klauzul abuzywnych była zatem świadczeniem nienależnym w rozumieniu art. 410 k.c. (gdyż świadczonym na podstawie niedozwolonych postanowień umowy) i podlegała zwrotowi na podstawie art. 405 k.c. Powołane przepisy przewidują obowiązek zwrotu korzyści uzyskanych kosztem innej osoby. Wyjaśnić także należy, że stwierdzenie, iż świadczenie spełnione przez kredytobiorcę na podstawie postanowienia abuzywnego jest świadczeniem nienależnym, oznacza, że podlega ono zwrotowi. Spełnienie świadczenia wypełnia przesłankę zubożenia po stronie powodów, a uzyskanie tego świadczenia przez pozwanego – przesłankę jego wzbogacenia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)V Wydział Cywilny z dnia 18 grudnia 2020 r., V ACa 447/20, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, publ.).

Biegły sądowy z zakresu finansów i rachunkowości (...) wyliczył, że powódka w okresie od 5.05.2011 r. do 3.03.2021 r. uiściła na pokrycie rat kapitałowo – odsetkowych w sumie 100.788,74 zł. Zakładając, że spłata następowałaby w złotych polskich bez indeksowania do franka szwajcarskiego (tj. bez przeliczenia nominalnej wartości kredytu i poszczególnych rat na walutę franka szwajcarskiego przy niezmiennych pozostałych warunkach umowy) powódka zobowiązana byłaby uiścić na rzecz pozwanego w tożsamym okresie a pokrycie rat kapitałowo – odsetkowych sumę 77.343,16 zł (raty kapitałowe: 42.041,10 zł, raty odsetkowe: 35.302,06 zł). Stąd wynika nadpłata w wysokości **23.445,58 zł** (100.788,74 zł – 77.343,16 zł). Powódka opinii nie kwestionowała. Pozwana wprawdzie wskazała, że kwestionuje wydaną w sprawie opinię w całości, jednak wyłącznie z tej przyczyny, iż dowód ten został powołany na nieprzydatne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy okoliczności. Reasumując, pozwana nie kwestionowała prawidłowości sporządzonej przez biegłego opinii, a samą zasadę powództwa wywiedzionego przez stronę powodową (por. k. 321).

Po usunięciu niedozwolonych postanowień spornej umowy kredytu różnica rat kredytu wynosi **23.445,58 zł**. Nienależne świadczenie zasądzono więc na podstawie art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c. w punkcie IV wyroku z odsetkami ustawowymi za opóźnienie (art. 481 § 1 i 2 k.c.), zgodnie z żądaniem pozwu, mianowicie od tej kwoty od dnia wytoczenia powództwa tj. 8 października 2020 r. do dnia zapłaty. W pozostałym zakresie powództwo zostało oddalone jako pozbawione uzasadnionych podstaw. Zakres bezpodstawnego wzbogacenia wyznacza w tej sprawie różnica między tym, co powódka spłaciła w podanym w pozwie okresie, a tym, co powinna była spłacić przy pominięciu mechanizmu indeksacji. Jednocześnie, brak było przeszkód by zasądzić kwotę obliczoną przez biegłego do dnia sporządzenia opinii, albowiem nie wychodziła ona poza zakres kwotowego żądania wskazanego w pozwie.

Powódka, mimo oddalenia części jej żądań (głównego), wyszła z procesu z wygraną. Formułowanie w podobnych sprawach żądań ewentualnych wynika z niepewności strony powodowej, w którym kierunku pójdzie rozumowanie Sądu w danym składzie. Dlatego w razie żądań ewentualnych nie liczba oddalonych żądań, lecz ostateczny (z lotu ptaka) wynik sprawy powinien decydować o tym, czy daną stronę uznać za wygrywającą. U. prawie wszystkich żądanych zapisów umownych stanowi uwzględnienie prawie w całości drugiego żądania ewentualnego, a uwzględnienie któregośkolwiek żądania ewentualnego oznacza wygraną strony powodowej.

Powódka poprzez pełną wygraną w zakresie żądania ewentualnego wygrała proces w całości. Zgodnie z art. 98 k.p.c. strona, która przegrała proces, obowiązana jest do zwrotu jego uzasadnionych kosztów na rzecz strony wygrywającej. Na koszty procesu powodów składają się: opłata od pozwu (1.000 zł), opłata za pełnomocnictwo (17 zł) i wynagrodzenie pełnomocnika

w stawce wynikającej z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych (5.400 zł) oraz uiszczona i wykorzystana zaliczka na poczet wynagrodzenia biegłego (2.413,37 zł).

sędzia Rafał Kubicki